

A doctor in a white lab coat and stethoscope is holding a tablet. The tablet displays the text 'Vem vårdar tekniken?' in a serif font, with 'Vem' in red and 'vårdar tekniken?' in black. Below the main text, it says 'Del 1' in a smaller black font. The background is plain white.

Vem vårdar
tekniken?

Del 1

Sjukvården står inför **enorma utmaningar** med att kvalitets- och resurssäkra uppdraget till medborgarna när befolkningen ökar kraftigt i antal och ålder de kommande åren. Ett av de största problemen stavas IT.

Text PER HÅNELL Foto COLOURBOX

Kortsiktiga budgetar, politisk okunskap och orealistiska förväntningar gör vården enligt många rumphuggen och vinglig. Långsiktigt fungerande informationsmiljöer skulle enligt flera rapporter skapa förutsättningar för bra beslutsstöd och stärkt kommunikation inom sjukvården internt samt mellan vårdinrättningar och medborgare externt.

Vårdrelaterade sidor på nätet, appar, spel, bloggar, filmer och poddar fullkomligt exploderar i våra mobiler och paddor. Vårdapparaterna i många landsting och regioner marknadsför sig paradoxalt nog genom den senaste medietekniken men har föråldrade system när själva vården till patienterna genomförs.

Grundläggande infrastruktur inom stora byråkratiska enheter som är betydande delar av Sveriges välfärd måste helt enkelt rustas upp. IT-frågan berör såväl journalföring och tidsbokning som ren medicinsk utrustning och sociala medier.

Den kognitiva dissonansen har skapat ett vacuum där patientmakten ökar parallellt med missnöjdheten trots längre livslängd och allt större sjukvårdsbudgetar. Framför allt minskar medborgarnas förtroende generellt för sjukvården i landet.

När Sveriges tre största vårdregioner beskriver nuvarande IT-stöd inom vården i ett projekt kallat 3R (Region Skåne, Stockholms läns landsting och Västra Götalandsregionen) är bilden dystert: föråldrade IT-stöd som inte stödjer behov och krav från invånare eller vårdpersonal, IT-stöd utan gemensam struktur vilket leder till en patientsäkerhetsrisk och försvårar kvalitets-

utveckling samt hundratals verksamhetskritiska IT-stöd som saknar säkrade strukturer.

Psoriasis-tidningen ställde några frågor kring IT inom vården till Sofia Karlsson, intressepolitisk utredare vid Handikappförbunden.

Sjukvården i Sverige har stora problem med sina IT-system, vad tror du att man borde göra för att förbättra situationen?

– Jag är osäker på vad för problem som åsyftas, för det finns fler, till exempel att delar av patienters journaler ligger öppna för vårdpersonal som inte behöver ha behörighet till dessa, att säkerheten har brister och att man inte kan föra över journaler mellan olika landsting. Mycket kan redan idag åtgärdas av landstingen, men på sikt behöver ansvaret lyftas till nationell nivå.

Många talar om att de nya IT-lösningarna kan göra att patienter och patientorganisationer får mer makt, hur ser du på det?

– Det beror helt på hur de är utformade. Om en patient kan ta del av sin journal, ha makt att bestämma över vilka som ska ha befogenhet att gå in och titta och i vilka delar, om säkerheten är hög och att de gör det lättare för patienter att söka vård i andra landsting så innebär det mer makt för patienten. Men vi är som sagt var långt ifrån detta idag.

Sjukhus och vårdcentraler, liksom patientorganisationer, har de senaste åren börjat marknadsföra sig själv i sociala medier. Kommentar?

– Kommunikation via sociala media kommer man inte så långt med, om man inte gör just det; kommunicerar. I bästa fall innebär det insyn och möjlighet att få information för medborgare, medlemmar och patienter, avslutar Sofia Karlsson.

Gamla hierarkier hotas

I underlagsrapporten *När vården blir IT* till e-Hälsokommittén av Anders Ekholm och Drasko Markovic från hösten 2014 säger man att; "Vare sig organisation eller teknik kan ta för stora steg utan att det andra benet följer med; organisationen föder ny teknik och ny teknik kräver en ny organisation. En anledning till varför stora IT-projekt ofta misslyckas är att man inte har insett att stora IT-projekt även måste vara stora organisationsprojekt. IT kan inte enbart utvecklas av tekniker, särskilt inte tekniker i länder långt borta. Teknikerna behöver komma in i arbetsprocessen, tillsammans med professionerna och patienterna. Det är patienterna och teknikerna som bör ha den största rollen i arbetet med att omforma vårdprocesserna. Det vill säga att designa system som optimerar patientens situation."

När en av USA:s främsta trendspanare för digitalisering och sjukvård för en tid sedan intervjuades i Dagens Samhälle, Susannah Fox, sade hon; "Sjukvården är en konservativ sektor, som ogillar snabba förändringar. När hierarkierna förändras känner sig en del hotade. Men trenden och trycket från patienter som upptäckt styrkan i nätet kommer att driva på utvecklingen. Patientorganisationer har varit pådrivande sedan 1950-talet. Genom att gå ihop har olika grupper samlat in pengar, byggt upp kunskap, skapat opinion och drivit fram politiska förändringar inom sjukvården".

Utbildning in absurdum

Fysioterapeuten Mathias Vessberg skrev nyligen i *Dagens Medicin*; "Ingen kan undgå digitaliseringens inverkan på både vård och utbildning. Den lättillgängliga informationen gör att föreläsningar kan ses via Youtube,

diskussioner kan följas via Twitter och podcasts, 1177 expanderar och mycket av den information som vi tidigare tjänade pengar på är endast ett knapptryck bort online. Helt gratis. Detta innebär att mycket kunskap och utbildning tappar i värde. Ändå utbildas det in absurdum för lånade pengar och aldrig tidigare har vi varit så högtbildade och så belånade, och utvecklingen verkar inte avta."

Psoriasis-tidningen dyker djupare i frågan och möter en läkare, en chef och en journalist och talar om deras respektive yrken samt deras syn på it, vård och media. Först ut är läkaren och forskaren Charlotta Enerbäck, vid Linköpings universitet.

Kan du beskriva "en vanlig dag" som läkare.

– En dag på kliniken består av ett stort antal möten med många olika individer. Många har jag aldrig träffat förut så det kan vara en utmaning att på kort tid få en förtroendefull kontakt. Det är oftast ett högt tempo och det gäller att fatta många beslut snabbt. Det är mycket man får igen som läkare, i form av alla dessa mänskliga möten.

Kan du beskriva "en vanlig dag" som forskare.

– Tillvaron på labbet är mycket mer introvert. Det gäller här att läsa forskningsrapporter, fundera, tolka forskningsresultat. Det är ett mer långsamt kreativt arbete som utmanar på ett annat sätt. De ständiga utvärderingarna av arbetet för att få nya anslag innebär att det finns en inneboende stress.

Vården står inför stora utmaningar när det gäller IT, har du några tankar kring det?

– IT i vården verkar inte ha följt med utvecklingen i övrigt i vården, men man får ha respekt för att det kan vara svårt att hantera journaluppgifter datoriserat på ett betryggande sätt.

Många talar om att nya tekniklösningar kommer att öka patienternas makt, hur ser du på det?

– Patienten ska väl ha makt att få vård, hjälp och begriplig information. ➔

A close-up photograph of a person wearing green medical scrubs. Their left hand is resting on a silver and black computer mouse on a dark surface. Their right hand is holding a red pen over a white notepad. The background is a blurred green fabric, likely the person's scrubs. The lighting is soft and even.

"Så fort man pratar om läkarnas arbetsmiljö pekars vårdplatsbrist ut som det största problemet. Efter det kommer alltid it-systemen. Så illa är det faktiskt. Vi dränks i it-system. Det tar aldrig slut.", berättade Karin Bätelson, klinisk neurofysiolog på Sahlgrenska universitetssjukhuset i Göteborg, för *Computer Sweden* i en frank intervju 2013.

Vilka typer av medier föredrar du själv att använda privat/professionellt?

– Jag använder internet hela arbetsdagen, men är inte så aktiv på sociala medier.

Psoriasisförbundet, och andra patientorganisationer liksom vårdcentraler och sjukhus, marknadsför sig själv i sociala medier idag, hur ser du på det?

– Det är mycket bra att befinna sig i de forum som patienterna gör.

IFPA

Sedan träffar Psoriasisstidningen Barbra Bohannan, verksamhetsansvarig på IFPA: *IFPA arrangerade nyligen en världskonferens för läkare och forskare verksamma inom dermatologi och reumatologi. Hur arbetade ni med kommunikationen innan, under och efter den?*

– Som en ideell organisation så försöker vi alltid hitta kostnadseffektiva sätt att marknadsföra och informera om våra aktiviteter, och konferensen var inget undantag. Redan vid den förra konferensen, 2012, så började vi arbeta strategiskt med sociala media, framför allt Twitter, och detta utökades inför och under den senaste konferensen. Vi använde oss av eposttjänster för inbjudningar, vi arbetade mycket med sociala media och såg till att synas på strategiska hemsidor och kalender-tjänster online.

– Vi anlidade även ett teknikföretag för att ta fram en lösning för deltagarna vid konferensen, där de enkelt kunde skicka in frågor till talarna, delta i omröstningar, som blev mycket uppskattat. Eftersom konferensen verkligen har fokus på utbildning så är just informationsutbytet och att delegaterna känner att de lärt sig något oerhört viktigt, och att kunna använda sin egen telefon, platta eller laptop till att delta i samtalet bidrog förhoppningsvis till att fler vågade

ställa frågor till den världsledande expertisen på plats.

– Via Twitter rapporterade vi från alla konferensens sessioner och vi genomförde även Twitterintervjuer och frågestunder med representanter från patientorganisationer samt talare vid konferensen, bland andra Liv Eidsmo som forskar om psoriasis vid Karolinska. På så sätt kunde forskare, läkare och patienter över hela världen följa hela konferensen utan att behöva resa sig ur soffan!

Många talar om att nya IT-lösningar kommer att bidra till ökad makt för patienter och patientorganisationer. Kommentarer?

– Tveklöst så har tillgången till information gjort att många patienter idag är betydligt mer välinformerade om sin sjukdom, samt de behandlingsmöjligheter som finns, vilket i sin tur ställer högre krav på vårdapparaten. Men det område där vi ser att det fortfarande finns stort utrymme för förbättring är i kommunikationen mellan patienten och professionen. Har du bara några få minuter att ägna åt din patient så finns det ingen möjlighet att få insikt i patientens kompletta status, inte bara vad avser den fysiska problematiken, men hur det står till även känslomässigt, eller med arbete, familj, skola, med mera.

– Nu ser vi att det börjar komma fler och fler verktyg för att patienter dels ska kunna rapportera in sin hälsostatus till behandlande läkare inför varje besök, men även applikationer som kan påminna om när det är dags att ta sin medicin, formulär eller kalendarier att fylla i för att kartlägga hur sjukdomen påverkar det dagliga livet, och liknande. Rätt använt kan nog detta leda till att man får större tillfredsställelse av sin behandling och vård, när man dessutom själv kan känna att man aktivt påverkar utvecklingen.

Vilka medier föredrar du själv, privat och professionellt?

– Som sagt, Twitter och Facebook arbetar vi mycket med på IFPA, men vi har även jobbat en hel del med filmprojekt då film är en kommunikationsform som tveklöst är en av de mest effektiva när man har ett specifikt budskap man vill nå ut med och verkligen vill beröra människor. Privat så spenderar jag nog alldeles för mycket tid på Facebook och för lite på Twitter. Och så har jag en förkärlek för den gamla hederliga boktryckarkonsten. Det är ändå något speciellt och lite magiskt med doften av trycksvärta.

Sociala medier överlägsna i snabbhet

Psoriasisförbundet har arbetat mycket med att utveckla sina mediekkanaler de senaste tre åren vilket resulterat i ett flertal publiceringar i riksmmedia, allt från TV och radio till tidningar och webb.

Informationen till journalister har även blivit tydligare och mer lättillgänglig genom en ny pressida på nätet och dokumentationen av olika event och informationsinsatser upplevs mer modern tack vare sociala medier som Youtube, Flickr, Facebook, Twitter och Instagram.

Sverige är ett av de länder i världen som har den snabbaste urbaniseringstakten liksom teknikutvecklingen. Flera rapporter visar att IT-teknik underlättar vardagslivet för just

grupper med funktionsnedsättning, med hög ålder eller bor i glesbygd och här är Sverige inget undantag med många äldre, funktionsnedsatta samt stora landarealer med svag infrastruktur. Sist talar *Psoriasistidningen* med Monica Klasén McGrath, pressekreterare och kommunikatör vid Handikappförbunden, som är van att hantera just funktionshinder och sociala medier.

Beskriv hur en arbetsdag kan se ut för dig som kommunikatör?

– Dagen börjar förstås med en scanning av mejlkorgen, där jag hittar morgonrapporten från min nyhetsbevakningsbyrå. Om något spännande hänt inom vårt område följer jag upp det. Vanligen ägnar jag sedan dagen åt att skriva – det kan handla om uppdateringar på hemsidan eller om pressmeddelanden och debattartiklar. Och givetvis hinner jag med ett eller ett par möten också.

Vilka mediekkanaler föredrar du om du själv får välja?

– Kanske är jag konservativ, men jag gillar fortfarande papperstidningar – långa genomarbetade texter, doften, känslan och prasslet. Tycker dock att webbnyheter och inte minst sociala medier är överlägsna både för att snabbt kunna hålla sig uppdaterad och komma ut med egna budskap.

»Flera rapporter visar att IT-teknik **underlättar vardagslivet** för just grupper med funktionsnedsättning, med hög ålder eller bor i glesbygd.«

FAKTA

SVERIGE LIGGER ÅR 2015 som nummer 20 till 22 bland världens alla länder i frekvens av användandet av sociala medier som Facebook, Youtube, Twitter och Google. När det gäller Instagram ligger Sverige på elfte plats och Tumblr på plats 24. Den totala genomsnittskonsumtionen i hela världen av olika medier domineras fortfarande av traditionell tv med cirka två och en halv timme per dygn och person medan alla sociala medier samlade endast upptar en timme och trekvart per person och dygn. Detta då Internet framför allt är mest utbyggt på det norra halvklotet. Radio konsumeras med en timme och en kvart per person och dygn och spelande via konsol lite mindre än en timme.

Källa: GlobalWebIndex 2014 och World Newsmedia Network 2015

Vårdförbundet beskriver på sin webb medier som en dörröppnare för förbättrad vård; "Vår opinionsbildning i massmedier är en dörröppnare för möten och dialog med politiker, makthavare och medlemmar."

Tycker du att handikapprörelsen (och den civila sektorn) är bra på kommunikation generellt?

– Ja, det tycker jag. Trots ofta knappa resurser för kommunikation har funktionshindersrörelsen lyckats bli en viktig politisk aktör, som hörs och syns i medierna. Kanske ställer de begränsade medlen större krav på uppfinningsförmågan. Intressepolitikens själva essens är ju kommunikation, vilket innebär att de som arbetar inom området ofta är duktiga kommunikatörer, även om kommunikation inte ligger i deras formella roll. Men självklart finns en utvecklingspotential – vi kan alltid bli bättre!

Du arbetar på HSO, som är en paraplyorganisation för alla handikappförbund, och skapar regelbundet media i egna kanaler. Vad är dina bästa tips till andra inom organisationsvärlden som vill få medial uppmärksamhet?

– Vi arbetar med att skapa media på flera sätt; dels genom att snabbt reagera på och kommentera aktuella händelser eller beslut som berör Handikappförbundens prioriterade intressepolitiska områden. Dels genom att initiera egna debatter och nyheter i en fråga vi

vill driva, gärna genom att göra egna undersökningar. På så sätt kan vi bättre påverka hur våra frågor diskuteras och vinklas i media. Vi försöker hålla en balans mellan dessa olika typer av inspel.

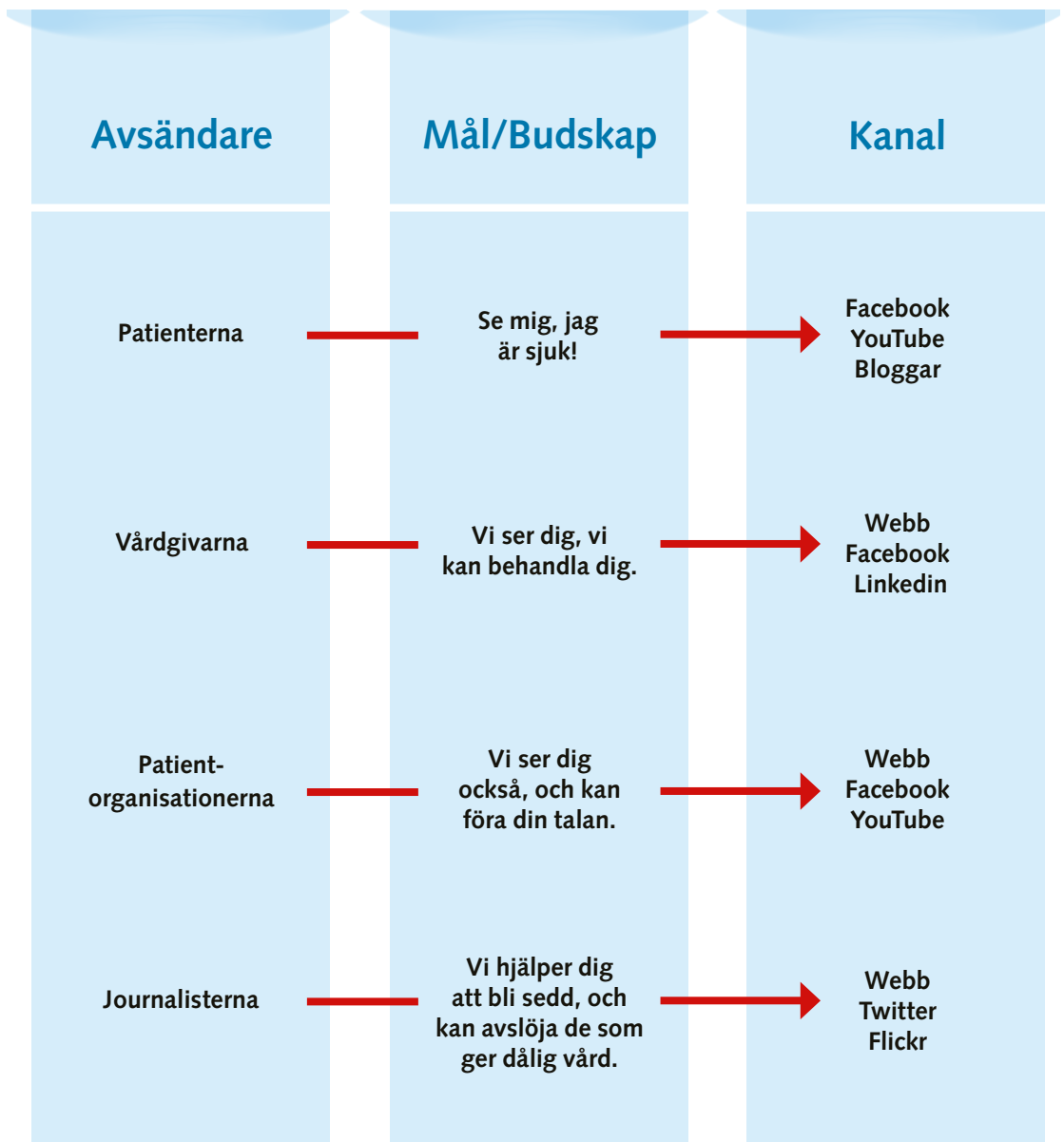
– A och O är förstas att skapa personliga kontakter med journalister som bevakar organisationens område och som arbetar för media som läses av dina målgrupper. Personligen tjuvar jag inte på journalister, det tror jag inte fungerar särskilt bra. Istället tror jag på att förse media med intressanta tips och bra texter i form av pressutskick och debattartiklar.

Har du några förebilder från den privata eller offentliga sektorn när det gäller att bygga varumärke samt sprida budskap?

– Om jag ska välja en förebild helt utanför vårt eget område tycker jag att Systembolaget är duktiga på att både bygga sitt varumärke och sprida ett viktigt budskap. Deras uppdrag är ju inte så lätt att fånga – att både sälja och marknadsföra alkohol och samtidigt ansvara för riskinformation. Jag tycker de lyckas med det. Jag gillar verkligen den reklamsnutt som rullat i TV under sommaren. 1177, Vårdguiden och BRIS tycker jag också är vassa.

»A och O är att skapa personliga
kontakter med journalister
 som bevakar organisationens område
 och som arbetar för media
 som läses av dina målgrupper.«

Sociala medier och patientorganisationer

Nya och gamla medier **om psoriasis**

Idag är allt större del av befolkningen både mediekonsumenter och medieproducenter. För att nå framgång med sina budskap är det viktigt att välja rätt mediekanal utifrån syfte och målgrupp. Nedan följer exempel utifrån världskonferensen i Vancouver, i juni i år, där *Psoriasistidningen* föreläste om medier och patientorganisationer.

Facebook

"Jag har en sjukdom, till exempel psoriasis."

Twitter

"Vad gör sjukvårdspolitikerna och medicinsk media?"

YouTube

"Så behandlar du din sjukdom. Så säger patienterna själva."

Instagram

"Så här ser psoriasis ut och så här ser min sallad ut."

Flickr

"Här jobbar jag för att alla med sjukdomen ska må bättre."

Tidning

"Lär dig mer om sjukdomen, de som är sjuka och de som vårdar sjuka."

TV

"Så många drabbas av psoriasis. Köp den här salvan!"

Radio

"Många med psoriasisartrit har svårt att arbeta fysiskt."

Webb

"Klicka här och bli medlem. Klicka här och vinn en salva!"